

Załącznik do:
Uchwały Nr LI/376/10
Rady Miejskiej w Orzyszu
z dnia 27 października 2010 r.

**GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY ORZYSZ
NA LATA 2011-2013**

ORZYSZ, PAŹDZIERNIK 2010

SPIS TREŚCI

1 WSTĘP	4
1.1. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE	6
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	11
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	11
2.2. DEMOGRAFIA I GOSPODARSTWA DOMOWE	12
2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	14
2.4. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	21
2.5. PROBLEM DZIECKA	25
2.6. PROBLEM UZALEŻNIEŃ	26
2.7. PRZEMOC W RODZINIE	30
2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI I OSÓB STARSZYCH	34
2.9. BEZRDNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO	41
2.10. PROBLEM NIEDOŻYWIENIA DZIECI	44
2.11. ANALIZA SWOT	46
2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	54
3 WDRAŻANIE STRATEGII I MONITORING	56
4 PODSUMOWANIE	58

1 WSTĘP

Strategie tworzone przez władze samorządowe wpisują się w Narodową Strategię Polityki Społecznej. Celem gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest ustalenie kierunków działania w rozwiązywaniu problemów mieszkańców gminy. U podstaw wdrażania strategii leży zasada współpracy i koordynacji wielu podmiotów lokalnych, nie tylko instytucji samorządowych, ale i pracodawców oraz organizacji pozarządowych.

Niniejsza strategia dotyczy rozwiązywania problemów społecznych. Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku. Zgodnie z art. 17 ust.1, pkt.1. do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób z grup szczególnego ryzyka, oraz innych dokumentów strategicznych, w tym:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Nr 179, poz. 1485 z 2006 r. Nr. 66, poz. 469.),

- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie, czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich

- Strategię pomocy Społecznej Województwa Warmińsko – Mazurskiego do 2015 roku
- Lokalny Program pomocy społecznej na lata 2003-2015

Problemy społeczne - są to wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności w życiu osób rodzin i grup oraz współdziałaniu członków społeczności. Problemy społeczne powstają w wyniku:

- gwałtownych zmian społecznych,
- dezorganizacji społeczeństwa,
- przemian gospodarczych wyprzedzających przemiany w i działaniu,
- nieprzystosowania do pełnienia określonych ról społecznych,
- dominacji grup społecznych,
- złego funkcjonowania instytucji edukacyjnych,
- dysfunkcyjnego działania instytucji społecznych,
- niekompetencji polityków , urzędników.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna stworzyć trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu poprawy sytuacji i zjawisk występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są jako negatywne. Wszelkie działania społeczne powinny być realizowane we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi - tj. instytucjami rządowymi, samorządowymi, organizacjami pozarządowymi i w oparciu o aktywność obywatelską.

Zgodnie z założeniami, strategia uwzględniająca rozwiązywanie problemów społecznych ma stanowić kompleksowe wskazanie działań podejmowanych przez samorząd, w celu poprawy warunków życia mieszkańców. Problemy społeczne wymagają wcześniejszej diagnozy. Niniejsza strategia powstała w oparciu o badania ankietowe i analizę danych zastanych w celu określenia i zdefiniowania problemów.

Do opracowywania niniejszego dokumentu wykorzystano dane statystyczne i sprawozdawcze MOPS w Orzyszu, Powiatowego Urzędu Pracy w Pisz i Urzędu Miejskiego w Orzyszu.

1.1. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

„Wartość” to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale

wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.

3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację

kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;
- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności. Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomagają się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Orzysz leży w północno- wschodniej części Polski, w południowo-wschodniej części województwa warmińsko - mazurskiego, w powiecie piskim, na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierza Elckiego. Naszymi sąsiadami są: od północy Gmina Miłki i Wydminy, od wschodu Gmina Stare Juchy i Elk, od południa Gmina Biała Piska i Pisz, od zachodu Gmina Mikołajki.

Powierzchnia gminy wynosi 363,49 km² , co stanowi 20 % obszaru powiatu piskiego. Na 1 km² przypada ok. 27 osób, co oznacza słabą gęstość zaludnienia. Należymy do gmin miejsko - wiejskich, która liczy 44 miejscowości wiejskich, stanowiących 26 sołectw. Na koniec roku sprawozdawczego 2009 liczba mieszkańców gminy Orzysz wynosiła 9.766 osób, w tym w mieście: 5.947 osób i na wsi: 3.819 osób.

Ośrodek centralny naszej gminy, a także siedzibę władz miejskich stanowi miasto Orzysz, zajmujące powierzchnię 8,16 km².

W skład gminy Orzysz wchodzi 26 sołectw: Chmielewo, Cierpięty, Czarne, Dąbrówka, Drozodowo-Zastrużne, Dziubiele, Gaudynki, Góra, Grądy, Grzegorz, Klusy, Mikosze, Nowe Guty, Odoje, Ogródek, Okartowo, Osiki, Pianki, Rostki Skomackie, Strzelniki, Suchy Róg, Szwejkówko, Tuchlin, Ublik, Wężewo, Wierzbiny

Ukształtowanie terenu, wynikające z polodowcowego charakteru rzeźby północno-wschodniej części Polski, wykształciło specyficzne warunki przyrodnicze. Przede wszystkim jakość gleb na terenie gminy – z rolniczego punktu widzenia – jest ogólnie słaba. Niewielki stopień urbanizacji gminy, zachowane naturalne środowisko przyrodnicze oraz tradycje kulturalne i społeczne mieszkańców czynią z gminy Orzysz jeden z najatrakcyjniejszych zakątków Polski do wypoczynku i zamieszkania.

2.2. DEMOGRAFIA I GOSPODARSTWA DOMOWE

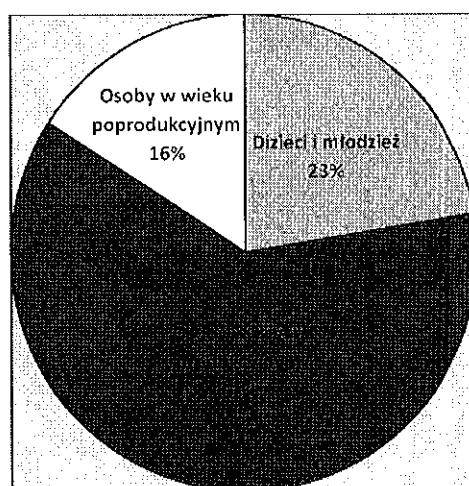
Poniżej prezentujemy sytuację demograficzną i gospodarstw domowych gminy Orzysz wg danych statystycznych Głównego Urzędu statystycznego, Urzędu Miejskiego i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Tabela 1. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Orzysz

Grupa wiekowa	Liczba ludności
1	2
Dzieci i młodzież	2 208
Osoby w wieku produkcyjnym	6 042
Osoby w wieku poprodukcyjnym	1 562
Ogółem	9 812

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Wykres 1. Struktura wiekowa mieszkańców gminy Orzysz

Źródło: Tabela 1.

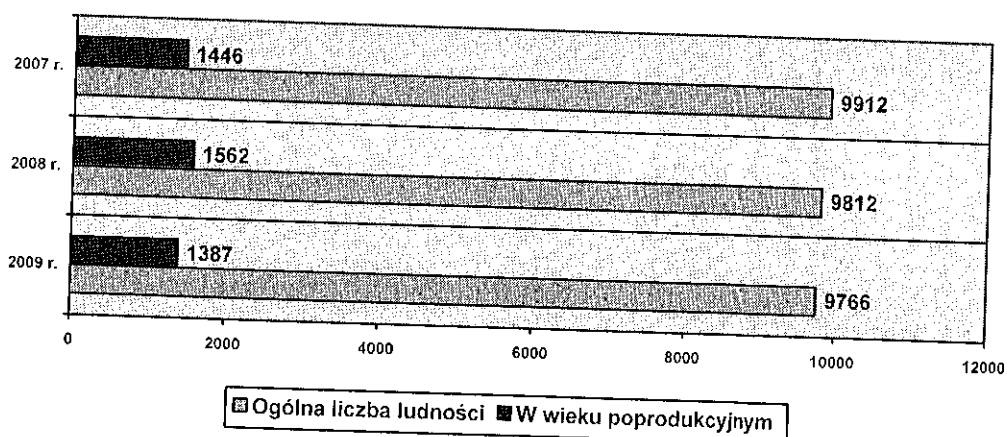
W 2008 r. gminę Orzysz zamieszkiwało 9.812 osób, z czego 2.208 (22,5%) to dzieci i młodzież, 6.042 osób (61,6%) osiągnęło wiek produkcyjny, a 1.562 (15,9%) wiek poprodukcyjny.

Tabela 2. Ludność gminy Orzysz w latach 2007 – 2009

	Ogólna liczba ludności	W tym w wieku poprodukcyjnym		
		Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1	2	3	4	5
2007 r.	9 912	1 446	964	482
2008 r.	9 812	1 562	932	445
2009 r.	9 766	1 387	946	441

Źródło: Dane Urzędu Miejskiego w Orzyszu.

Wykres 2. Ludność gminy Orzysz

Źródło: Tabela 2.

Gminę Orzysz wg stanu na 31.12.2008 r. zamieszkiwało 9.812 osób, w tym 4.921 mężczyzn i 4.891 kobiet. Znaczny odsetek ludności osiągnął już wiek poprodukcyjny, kobiety stanowią 9,63% (średnia z 3 lat) ogółu mieszkańców a mężczyźni – 4,64% (średnia z 3 lat) ogółu mieszkańców. Z rozeznania pracowników socjalnych wynika, że jest to grupa szczególnego ryzyka, narażona na alienację z powodu braku aktywności zawodowej, pogarszającego się stanu zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego.

2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3 ust. 1).

Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1. ubóstwa;
2. sieroctwa;
3. bezdomności;
4. bezrobocia;
5. niepełnosprawności;
6. długotrwałej lub ciężkiej choroby;
7. przemocy w rodzinie;
8. potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
9. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
10. braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze;
11. trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy;
12. trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
13. alkoholizmu lub narkomanii;
14. zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
15. klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Orzyszu. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;

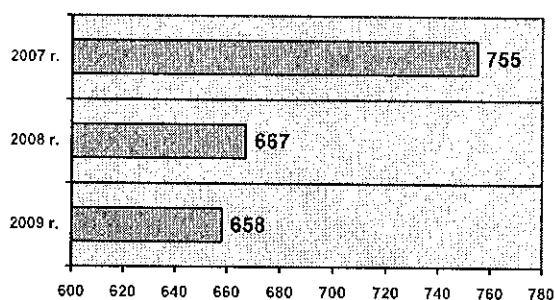
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Tabela 3. Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2007-2009

	Liczba rodzin objętych pomocą	W tym z terenów wiejskich	Liczba osób w rodzinach
1	2	3	4
2007 r.	755	336	2 625
2008 r.	667	298	2 281
2009 r.	658	283	2 269

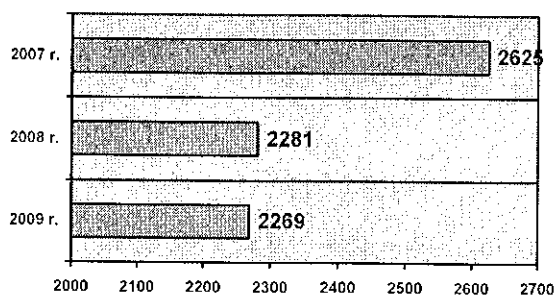
Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Wykres 3. Liczba rodzin objętych pomocą w latach 2007 - 2009

Źródło: Tabela 3

Wykres 4. Liczba osób w rodzinach objętych pomocą w latach 2007 - 2009

Źródło: Tabela 3

Ogółem w latach 2007-2009 pomocą społeczną w gminie Orzysz objęto następującą liczbę osób: 2007 r. – 2.625 (z 755 rodzin, w tym na wsi - 336), 2008 r. – 2.281 (z 667 rodzin, w tym na wsi - 298), 2009 r. – 2.269 (z 658 rodzin, w tym na wsi 283).

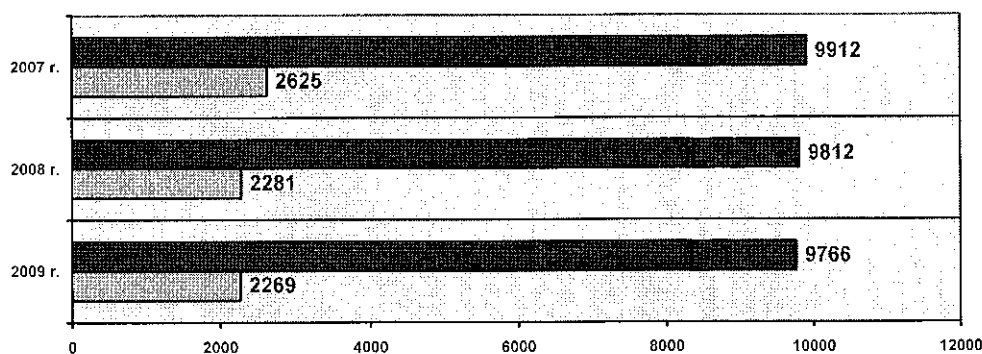
Uwzględniając powyższe, należy stwierdzić, że pomimo zmniejszającej się rokrocznie liczby beneficjentów nie wpłynęło to znacząco na poprawę sytuacji naszych mieszkańców. Wynika to ze zmniejszającej się liczby mieszkańców, którzy migrują za pracą i opuszczają teren naszej gminy.

Tabela 4. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w porównaniu z ogółem mieszkańców gminy

	Ogólna liczba ludności	Liczba osób
1	2	3
2007 r.	9 912	2 625
2008 r.	9 812	2 281
2009 r.	9 766	2 269

Źródło: Dane MOPS i UM w Orzyszu.

Wykres 5. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w porównaniu z ogółem mieszkańców gminy

Źródło: Tabela 4

W latach 2007-2009 pomocą społeczną objęto średnio ogółem 2.392 osób. Liczba ta obejmuje również rodziny osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie. Można zatem założyć, że co czwarty mieszkaniec gminy korzysta ze wsparcia MOPS.

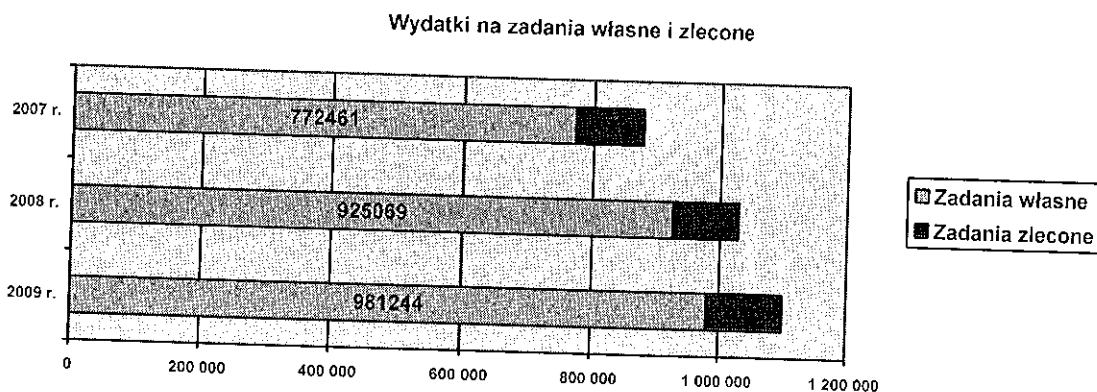

Tabela 5. Wydatki na pomoc społeczną w latach 2007-2009 (w złotych)

Wydatki	Zadania własne	Zadania zlecone
1	2	3
2007 r.	772 461	105 300
2008 r.	925 069	103 550
2009 r.	981 244	120 098

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Wykres 6. Wydatki na pomoc społeczną w latach 2007-2009 (w złotych)

Źródło: Tabela 5.

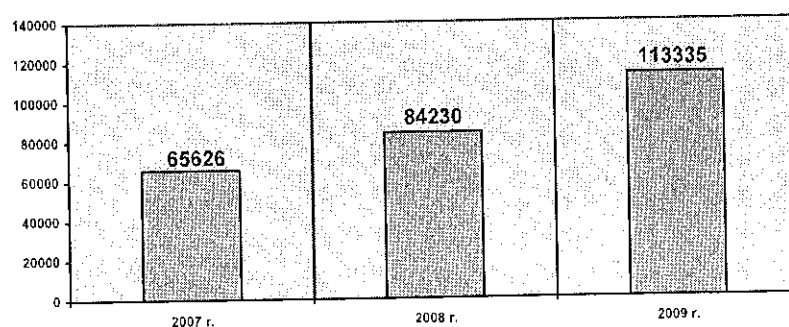
Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy, wydatki na zadania zlecone z budżetu państwa. Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, że nakłady finansowe przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin w 2009 r. w stosunku do roku 2007 i 2008 i mimo spadku liczby klientów znacznie wzrosły

Tabela 6. Osoby skierowane do Domów Pomocy Społecznej w latach 2007-2009 i środki finansowe przeznaczone na ten cel

Odpłatność za osoby przebywające w DPS	Liczba osób	Kwota [zł]
1	2	3
2007 r.	4	65 626
2008 r.	5	84 230
2009 r.	5	113 335

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Wykres 7. Środki finansowe przeznaczone na odpłatności za osoby przebywające w DPS

Źródło: Tabela 6.

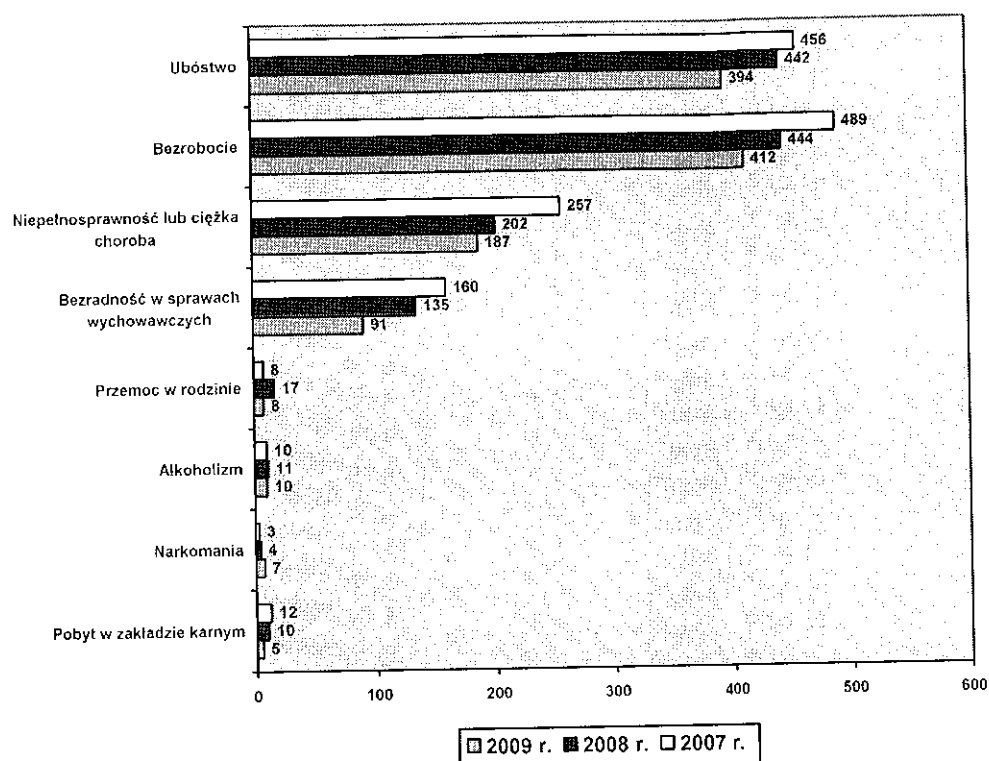
Liczba osób kierowanych do Domów Pomocy Społecznej w stosunku do 2007 roku ma tendencję wzrastającą. W 2007 roku wynosiła 4 osoby, a w 2008 i 2009 wynosiła po 5 osób. Nadal występuje tendencja wzrastająca, gdyż w 2010 roku 3 osoby oczekują na miejsce. Kwota wydatków przeznaczona na DPS z roku na rok wzrasta, co jest podyktowane nie tylko standaryzacją DPS-ów i zwiększeniem kosztów ich utrzymania, a także wzrostem liczby osób korzystających z tego typu świadczeń.

Tabela 7. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2007-2009 r.

Powody przyznania pomocy		2007 r.	2008 r.	2009 r.
1	2	3	4	5
Ubóstwo	liczba rodzin	456	442	394
	w tym z ter. wiejskich	215	197	171
	l. osób w rodzinach	1 745	1 576	1 403
Bezrobocie	liczba rodzin	489	444	412
	w tym z ter. wiejskich	215	190	159
	l. osób w rodzinach	1 883	1 613	1 500
Niepełnosprawność lub ciężka choroba	liczba rodzin	257	202	187
	w tym z ter. wiejskich	105	96	73
	l. osób w rodzinach	736	613	524
Bezradność w sprawach wychowawczych	liczba rodzin	160	135	91
	w tym z ter. wiejskich	74	60	38
	l. osób w rodzinach	806	665	440
Przemoc w rodzinie	liczba rodzin	8	17	8
	w tym z ter. wiejskich	6	7	5
	l. osób w rodzinach	46	66	31
Alkoholizm	liczba rodzin	10	11	10
	w tym z ter. wiejskich	4	3	1
	l. osób w rodzinach	48	35	25
Narkomania	liczba rodzin	3	4	7
	w tym z ter. wiejskich	0	0	0
	l. osób w rodzinach	3	4	7
Pobyt z zakładu karnym	liczba rodzin	12	10	5
	w tym z ter. wiejskich	5	4	1
	l. osób w rodzinach	32	16	9

Źródło: Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu.

Wykres 8. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2007-2009 r.

Źródło: Tabela 7.

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnioskuje o pomoc z systemu pomocy społecznej, jest bezrobocie (1.665 osób w rodzinie – średnia z 3 lat). Drugim co do wielkości powodem przyznawania pomocy jest wynikające z bezrobocia ubóstwo (1.575 osób w rodzinie - średnia z 3 lat). Brak zatrudnienia, które nie jest tylko indywidualnym problemem człowieka nim dotkniętego, ale niewątpliwie wpływa na życie i funkcjonowanie całej rodziny, jest źródłem problemów i patologii. W miarę przedłużania się okresu pozostawania bez pracy problemy te narastają i rodzą kolejne, takie jak ubóstwo, frustrację, izolację, alkoholizm, bezradność życiową.

Istotnymi przyczynami udzielanego wsparcia są również: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (637 osoby w rodzinie – średnia z 3 lat), niepełnosprawność (624 osoby w rodzinie – średnia z 3 lat), alkoholizm (36 osób w rodzinie – średnia z 3 lat), trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego (10 osób – średnia z 3 lat), oraz narkomania (4 osoby w rodzinie – średnia z 3 lat).

2.4. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Przystępując do analizy problemu bezrobocia, należy przybliżyć podstawowe, pojęcia, jakimi jest on definiowany. Zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 69 poz. 415) za **osobę bezrobotną** uważa się osobę, niezatrudnioną i nie wykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie albo innej pracy zarobkowej, albo jeżeli jest osobą niepełnosprawną, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia co najmniej w połowie tego wymiaru czasu pracy, nie uczącą się w szkole, z wyjątkiem uczącej się w szkole dla dorosłych lub przystępującej do egzaminu eksternistycznego z zakresu tej szkoły lub w szkole wyższej gdzie studiuje w formie studiów niestacjonarnych, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania stałego lub czasowego powiatowym urzędzie pracy oraz poszukującą zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jeżeli:

- a) ukończyła 18 lat,
- b) nie ukończyła 60 lat - kobieta lub 65 lat - mężczyzna,
- c) nie nabyła prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej, renty socjalnej, renty rodzinnej w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę albo po ustaniu zatrudnienia, innej pracy zarobkowej, zaprzestaniu prowadzenia pozarolniczej działalności, nie pobiera zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego, świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego,
- d) nie jest właścicielem lub posiadaczem samoistnym lub zależnym nieruchomości rolnej lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha przeliczeniowe,
- e) nie uzyskuje przychodów podlegających opodatkowaniu podatkiem dochodowym z działów specjalnych produkcji rolnej, chyba że dochód z działów specjalnych produkcji rolnej, obliczony dla ustalenia podatku dochodowego od osób fizycznych, nie przekracza wysokości przeciętnego dochodu z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych z 2 ha przeliczeniowych ustalonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o podatku

rolnym, lub nie podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu stałej pracy jako współmałżonek lub domownik w takim gospodarstwie,

f) nie posiada wpisu do ewidencji działalności gospodarczej albo nie podlega, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, z wyjątkiem ubezpieczenia społecznego rolników,

g) nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności, z wyjątkiem *kary pozbawienia wolności odbywanej poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego*,

h) nie uzyskuje miesięcznie przychodu w wysokości przekraczającej połowę minimalnego wynagrodzenia za pracę, z wyłączeniem przychodów uzyskanych z tytułu odsetek lub innych przychodów od środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych,

i) nie pobiera na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłku stałego,

j) nie pobiera, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,

k) nie pobiera po ustaniu zatrudnienia świadczenia szkoleniowego.

Za osobę **długotrwale bezrobotną** uważa się osobę, która pozostaje w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych.

Stopa bezrobocia to ukazywana w procentach relacja pomiędzy liczbą zarejestrowanych osób bezrobotnych a liczbą osób czynnych zawodowo.

Definicji bezrobocia jest wiele, jednak najczęściej bezrobocie rozumiane jest jako zjawisko towarzyszące gospodarce rynkowej, oznaczające brak pracy zarobkowej dla osób zdolnych do jej wykonywania i deklarujących chęć jej podjęcia.

Bezrobocie jest jednym z głównych problemów społecznych naszej gminy. Świadczy o tym hierarchia udzielanej pomocy klientom MOPS. Bezrobocie stanowi, bowiem pierwszą, co do częstotliwości przesłankę udzielanego wsparcia ośrodka pomocy społecznej (**w 2009 było to 412 rodzin – 4,22% ogółu mieszkańców, w 2008 – 444 rodzin – 4,53% i w roku 2007 – 489 rodzin – 4,93%**. Drugą jest ubóstwo, które jest silnie ze zjawiskiem bezrobocia skorelowane (brak pracy bezpośrednio wpływa, bowiem na sytuację materialno-ekonomiczną człowieka).

Warto zaznaczyć, że liczba rodzin korzystających ze wsparcia MOPS z powodu bezrobocia systematycznie maleje (489 rodzin w 2007 roku, 444 rodziny w 2008 roku i 412 rodzin w roku 2009). Świadczy to o skuteczności aktywizacji osób bezrobotnych przez lokalne instytucje rynku pracy oraz działalności ośrodka pomocy społecznej. Poniższy wykres przedstawia udział rodzin korzystających ze wsparcia MOPS z powodu bezrobocia.

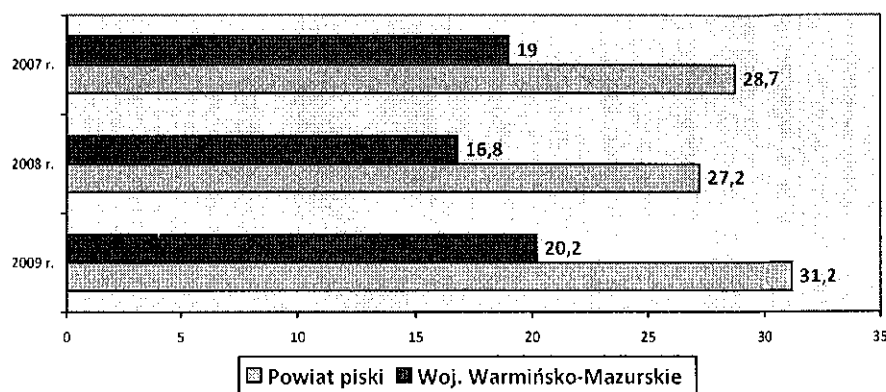
Znaczna liczba osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej powiązana jest ze wzrostem wydatków, zadań oraz koniecznością dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Najczęstszą formą pomocy MOPS są świadczenia pieniężne a także żywność. Niewątpliwie praca socjalna oraz zawierane kontrakty socjalne, pomagają walczyć z bezrobociem. Na uwagę zasługuje także projekt systemowy MOPS w Orzyszu, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, tj. program aktywizacji społeczno-zawodowo-edukacyjno-zdrowotnej w naszej gminie „**Orzysz w drodze do integracji**”. Działania realizowane w ramach projektu są skierowane do osób bezrobotnych z terenu naszej gminy a także do młodzieży i osób niepełnosprawnych.

Tabela 8. Stopa bezrobocia w województwie i powiecie w latach 2007-2009 (w procentach)

Osoby bezrobotne wg stanu na koniec grudnia		Powiat piski	Woj. Warmińsko - Mazurskie
1	2	4	5
2007 r.	Stopa bezrobocia	28,7	19
2008 r.	Stopa bezrobocia	27,2	16,8
2009 r.	Stopa bezrobocia	31,2	20,2

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Pisz.

Wykres 9. Stopa bezrobocia w województwie i powiecie

Źródło: Tabela 8.

Analizując powyższe zestawienie widząc wyraźnie wzrost stopy bezrobocia , po nieznacznym jego spadku w roku 2008. Tendencja ta dotyczy zmian na poziomie powiatu, jak i kraju. W roku 2009 stopa bezrobocia w powiecie Piskim, do którego należy gmina Orzysz jest o 64% wyższa niż bezrobocie na poziomie kraju

Cel strategiczny

**Promowanie zatrudnienia oraz wsparcie osób bezrobotnych
i poszukujących pracy**

Cele szczegółowe:

- I. Monitoring socjalny – wypracowanie form postępowania wobec osób w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.
- II. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom bezrobotnym, w tym szczególnie bezrobotnym długotrwale i kobietom.
- III. Promowanie zatrudnienia i aktywnego poszukiwania pracy.

Kierunki działań do celu szczegółowego I:

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania i rozwiązywania zjawiska bezrobocia na terenie gminy:
  - a) organizacja stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego,
  - b) organizacja prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych,
  - c) promowanie klubów pracy i szkoleń.

2. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Kierunki działań do celów szczegółowych II-III:

1. Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
2. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
3. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
4. Podjęcie działań w kierunku wzmocnienia Klubu Integracji Społecznej.
5. Współpraca w zakresie organizacji szkoleń i zmiany kwalifikacji osób bezrobotnych.
6. Współudział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
7. Aktywizacja osób bezrobotnych w celu podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

2.5. PROBLEM DZIECKA

W nieniejszej diagnozie pominięto szczegółowy opis dziecka w rodzinie i w środowisku szkolnym, ponieważ zostały one przedstawione w Gminnym Systemie Profilaktyki i Opieki nad dzieckiem i Rodziną na lata 2008 – 2013.

2.6. PROBLEM UZALEŻNIEŃ

Problemy związane z nadużywaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych stanowią bardzo istotną kwestię społeczną, ponieważ zjawiska te w sposób bezpośredni wpływają na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również ogólny stan zdrowia populacji, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Alkoholizm jest problemem całej rodziny ,prowadzi do przemocy, stanowi zagrożenie dla funkcjonowania biologicznego i emocjonalnego wszystkich członków rodziny. Człowiek uzależniony szkodzi nie tylko sobie, swoim bliskim ale również osobom nie związanym z nim więzami biologicznymi.

Systematycznie rośnie też liczba dzieci i młodzieży, która eksperymentuje z substancjami psychoaktywnymi, wzrasta przestępczość wśród nieletnich oraz agresja potęgująca zjawiska przemocy, czego źródło leży w zjawiskach uzależnień, głównie alkoholowych.

Alkoholizm jest wciąż bardzo poważnym problemem w Polsce. Dotyka on również społeczeństwa naszej gminy i stwarza problem złożony i trudny do przezwyciężenia. Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest bardzo trudna do ustalenia, a rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu.

Dane liczbowe przedstawione poniżej ukazują liczbę rodzin otrzymujących wsparcie MOPS z powodu problemów alkoholowych.

Tabela 9. Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu alkoholizmu

	2007	2008	2009r.
Ogólna liczba rodzin korzystających	755	667	658
Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu alkoholizmu	10	11	10

Źródło: Dane z MOPS.

Procentowy udział rodzin objętych pomocą społeczną z powodu alkoholizmu kształtował się między 1,32% w 2007 roku poprzez 1,65% w 2008 do 1,52% w 2009

roku. Odsetek rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu problemów alkoholowych kształtuje się więc na niskim poziomie.

Ważną rolę w procesie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych odgrywa **Gminna Komisja do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Instytucja odpowiada za inicjowanie i koordynację działań określonych w Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz za opiniowanie innych inicjatyw i programów profilaktycznych. Do jej zadań należy ponadto prowadzenie postępowania w sprawach o zobowiązanie do leczenia odwykowego.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Orzyszu wystąpiła z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Piszcu III Wydział Rodzinny i Nieletnich, o zastosowanie obowiązku przymusowego leczenia odwykowego w stacjonarnej placówce leczenia odwykowego w stosunku do:

- 20 osób w 2008r.
- 15 osób w 2009r.

Niepokojący jest fakt obniżenia wieku osób uzależnionych od alkoholu i pierwszego z nim kontaktu.

W Punkcie Konsultacyjnym dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu, przemocy domowej i narkomanii pracują psycholog, instruktor terapii i uzależnień, radca prawny. Z pomocy i porad specjalistów skorzystało :

w 2008 roku:

- 281 osób z problemem alkoholowym,
- 70 osób dorosłych członków rodziny osoby z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionych i DDA),
- 35 osób – ofiary przemocy w rodzinie

w 2009 roku:

- 356 osób z problemem alkoholowym,
- 51 osób dorosłych członków rodziny osób z problemem alkoholowym (w tym współuzależnionych i DDA),
- 60 osób – ofiary przemocy w rodzinie.

Zespół ds. rozmów interwencyjno - motywacyjnych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Orzyszu w stosunku do osób uzależnionych współuzależnionych przeprowadził rozmowy interwencyjne w ilości:

- 71 osób w 2008 roku.
- 98 osób w 2009 roku.

W gminie Orzysz funkcjonują środowiskowa świetlica opiekuńczo-wychowawcza, świetlica środowiskowo-terapeutyczna przy Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa i szkolna świetlica wychowawczo-terapeutyczna w Szkole Podstawowej w Okartowie.

Świetlice te to placówki, w których znajdują opiekę i pomoc dzieci i młodzież rodzin dysfunkcyjnych. Są one często jedynymi miejscami, w których dzieci i młodzież z tzw. „środowisk zwiększonego ryzyka” mogą zdobywać nowe, pozytywne doświadczenia. Dzieciom, których rodzice nadużywają alkoholu trudno jest właściwie rozeznąć się w świecie, trudno zawierać przyjaźnie, czuć się na równych prawach z innymi dziećmi, mieć marzenia, czuć radość życia i zaufanie, planować przyszłość.

Potrzebują one wsparcia, akceptacji, przyjaźni i poczucia bezpieczeństwa.

- Środowiskowa świetlica opiekuńczo-wychowawcza w Orzyszu czynna codziennie w godz. 14⁰⁰ - 20⁰⁰. Z zajęć korzystają dzieci i młodzież w wieku od 6 do 19 lat. Ogółem do świetlicy uczęszcza około 100 osób, w tym dziennie przebywa 40-45 osoby.
- Świetlica wychowawczo-terapeutyczna w Szkole Podstawowej w Okartowie – korzysta – 20 dzieci,

Wymienione placówki to ważne miejsce dla dzieci i młodzieży, jako alternatywny sposób spędzania wolnego czasu. Zapewniają opiekę po zajęciach lekcyjnych, poczucie bezpieczeństwa, rozwijają zainteresowanie i uzdolnienia oraz większą wiedzę i umiejętności niezbędne do kształtowania zdrowego stylu życia. Stwarzają warunki do budowania naturalnych więzi takich jak: przyjaźń, zaufanie, akceptacja.

Zasoby Gminy

- Gminna Komisja do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest corocznie uchwalany przez Radę Miasta.
- Zespół Interdyscyplinarny

- W ramach Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych funkcjonuje punkt konsultacyjny, w którym dyżury pełnią: psycholog, pedagog, instruktor terapii i uzależnień, radca prawny.
- Grupa AA „Przystań”.
- Środowiskowa Świetlica Opiekuńczo-Wychowawcza w Orzyszu.
- Świetlica wychowawczo-terapeutyczna w Okartowie.
- świetlica środowiskowo-terapeutyczna przy Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa.

Ponadto, Gminna Komisja corocznie finansuje wyjazdy dzieci na kolonie i półkolonie letnie z programem terapeutycznym. Są to dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum uczęszczające na zajęcia w świetlicy opiekuńczo-wychowawczej i dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

Cele strategiczne:

Zapobieganie powstawaniu nowych problemów związanych z używaniem środków psychoaktywnych na terenie gminy i miasta Orzysz,

Zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów.

Cele szczegółowe:

- I. Zmniejszenie indywidualnych zagrożeń ekonomicznych, wynikających z nadużywania substancji psychoaktywnych.
- II. Obniżenie śmiertelności i ryzyka zachorowań.
- III. Zmniejszenie ilości uszkodzeń ciała spowodowanych wypadkami przy pracy i na drogach.
- IV. Zwiększenie stabilności i bezpieczeństwa środowisk rodzinnych.

Zadania:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego przez finansowanie klubu integracji społecznej.

2.7. PRZEMOC W RODZINIE

Pomocą rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji zajmuje się MOPS. W ramach swoich kompetencji i zadań pomoc społeczna przeprowadza wywiad środowiskowy umożliwiający diagnozę sytuacji rodziny lub osoby, przygotowuje wszechstronny plan pomocy, monitoruje efekty podjętych działań, podejmuje interwencje w środowisku, udziela szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazuje miejsca gdzie można uzyskać taką pomoc, wskazuje instytucje zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym oferującymi możliwość otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach, współpracuje z innymi instytucjami i organizacjami takimi jak: sądy rodzinne i nieletnich, kuratorzy sądowi, pedagodzy szkolni, policja.

Ośrodek realizuje zadania własne i zadania zlecone gminie. Na uwagę zasługuje doraźne (w tym zapewnianie dożywiania) zaspokajanie potrzeb życiowych klientów pomocy społecznej oraz wsparcie udzielane dzieciom w postaci organizowania wypoczynku letniego dla dzieci z rodzin najuboższych, organizowanie zabaw i paczek świątecznych.

Szczególą inicjatywą MOPS było zainicjowanie w 2009 r. działalności **Zespołu Interdyscyplinarnego**, którego charakter zakłada ponadsektorową

współpracę. Partnerstwo w rozwiązywaniu problemów społecznych beneficjentów pomocy społecznej sprzyja lepszemu i skuteczniejszemu naprawianiu wielu problemów. W jego skład wchodzi przedstawiciele wielu instytucji i służb: pracownicy MOPS, pracownik PCPR, policjant, kurator społeczny, kurator zawodowy, pedagodzy szkolni, pielęgniarki środowiskowe, członek GKRPA. Głównym celem zespołu jest udzielanie wsparcia rodzinom w kryzysie, głównie w sytuacji zagrożenia dobra dzieci.

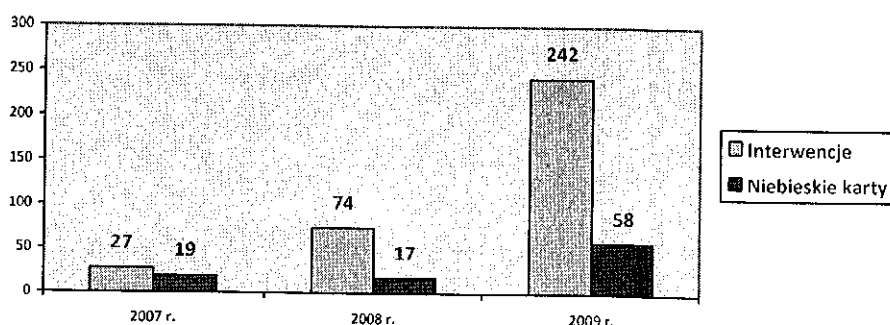
Komisariat Policji rejestruje corocznie wiele interwencji domowych, w tym kilka związanych z przemocą w rodzinie. Zarówno funkcjonariusze policji jak i pracownicy socjalni MOPS w ramach wykonywania swoich obowiązków służbowych udzielali interwencji kryzysowej w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.

Tabela 10: Liczba interwencji kryzysowych oraz wszczętej procedury „Niebieskiej Karty” na terenie działania miasta i gminy Orzysz

	2007 rok	2008 rok	2009 rok
Liczba przeprowadzonych interwencji kryzysowych	27	74	242
Liczba wszczętych procedur Niebieskiej Karty	19	17	58

Źródło: Dane z Komisariatu Policji i MOPS

Wykres 10. Liczba interwencji kryzysowych oraz wszczętej procedury „Niebieskiej Karty” na terenie działania miasta i gminy Orzysz

Źródło: Tabela 10.

Liczba interwencji kryzysowych znacznie się zwiększyła na przestrzeni 2007 i 2009 roku.

Warto dodać, że problem przemocy domowej jest najczęściej zjawiskiem trudnym do wykrycia, ponieważ częste jest jego „ukrywanie” w czterech ścianach domu. Ofiary przemocy domowej – z poczucia wstydu lub strachu przed sprawcą przemocy – nie zgłaszają się na Policję, ani nie szukają wsparcia instytucjonalnego. Szczególnie alarmujący jest zatem wzrastający na przełomie 2007 i 2009 roku wskaźnik wykrytych przypadków przemocy domowej (z 27 do 242).

W ramach Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie gminy Orzysz funkcjonuje **Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych** od alkoholu, przemocy domowej i narkomanii, w którym m. in. udzielane są porady osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową.

Zasoby Gminy

- Zespół Interdyscyplinarny,
- Punkt Konsultacyjny,
- Świetlice Środowiskowe
- wsparcie oferowane w miejscu zamieszkania rodzin przez MOPS, działalność tych instytucji przyjmuje m.in. charakter pomocy rzeczowej, materialnej, poradnictwa specjalistycznego, jak również realizacji całego zespołu zadań wskazanych w ustawie o pomocy społecznej; w niektóre działania zaangażowane są najróżniejszego typu instytucje – Policja, Sąd, prokuratura, kuratorzy sądowi, szkoły, i in.),
- Grupa AA „Przystań”,
- Gminna Komisja do Spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który jest corocznie uchwalany przez Radę Miasta.

Cel główny

Przeciwdziałanie przemocy w gminie Orzysz

Cele szczegółowe:

- I. Podniesienie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy w rodzinie i instytucjach udzielających specjalistycznej pomocy.

- II. Zmniejszenie negatywnych skutków przemocy u osób, które jej doznają.
- III. Usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem przemocy w rodzinie oraz ujednolicenie procedur postępowania.

Działania służące realizacji celu I.

- 1. Uczestniczenie w specjalistycznych szkoleniach pogłębiających wiedzę z zakresu przemocy dla policjantów, pracowników pomocy społecznej, pedagogów szkolnych, nauczycieli, lekarzy pierwszego kontaktu, pielęgniarek i wolontariuszy.
- 2. Regularne zamieszczanie w lokalnej prasie informacji o miejscach, gdzie udzielana jest specjalistyczna pomoc i o wszelkich podejmowanych działaniach mających na celu zapobieganie przemocy.
- 3. Opracowanie plakatów, ulotek i broszur dotyczących zjawiska przemocy rodzinie i możliwości uzyskania specjalistycznej pomocy na terenie gminy Orzysz.
- 4. Edukacja dzieci i młodzieży z zakresu radzenia sobie z trudnymi emocjami, stresem, rozwiązywania konfliktów.
- 5. Profilaktyka przemocy rodzinnej w szkołach i przedszkolach.

Działania służące realizacji celu II.

- 1. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy i będącym jej świadkami poprzez spotkania wspierające i terapeutyczne z psychologiem oraz przez działania interwencyjne.
- 2. Objęcie specjalistyczną pomocą dzieci z rodzin, w których istnieje problem przemocy.
- 3. Odizolowanie sprawców przemocy od rodziny doznającej przemocy.

Działania służące realizacji celu III.

- 1. Wypracowanie jednolitych procedur postępowania w przypadku stwierdzenia lub podejrzenia przemocy w rodzinie dla wszystkich instytucji i organizacji zajmujących się tym problemem na terenie gminy Orzysz.
- 2. Regularne spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego.

Środki finansowe:

Środki własne gminy, środki pozabudżetowe

Termin realizacji:

2011 r. – 2013 r.

Odbiorca końcowy:

Mieszkańcy gminy Orzysz.

Jednostka koordynująca:

Samorząd gminy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja

Partnerzy:

Sąd, Prokuratura, przedszkola, szkoły, służba zdrowia, kościoły, organizacje pozarządowe.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI I OSÓB STARSZYCH

Stały przyrost liczby osób niepełnosprawnych wymaga przejścia od polityki przystosowania samych niepełnosprawnych do ich stanu funkcjonalnego i utrzymania status quo osoby niepełnosprawnej do strategii opartej na wzmocnieniu jej zasobów własnych oraz potencjału społeczności, służących utrzymaniu optymalnego poziomu funkcjonowania niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, a następnie w innych zbiorowościach i instytucjach.

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej **niepełnosprawność** oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania.

Koniecznym staje się, zatem tworzenie lokalnych mechanizmów i instytucji chroniących stabilność warunków materialnych i gwarancji utrzymania standardu życia ludzi z ograniczoną sprawnością na poziomie uznanym za godny jednostki ludzkiej. Zbyt często jeszcze nie dostrzega się i nie uwzględnia się w tworzeniu kryteriów udzielania pomocy służącej ochronie bezpieczeństwa socjalnego niepełnosprawnych dodatkowych kosztów i stale utrzymującej się pewnej określonej kategorii potrzeb ludzi z ograniczoną sprawnością.

Tym, co służy zapobieganiu bezradności, wykluczeniu i izolacji społecznej osób niepełnosprawnych prowadząc do samorealizacji oraz twórczego i spełnionego życia jest aktywizacja zawodowa i społeczna oraz świadomość przynależności i pełnej społecznej akceptacji. Dla stabilności położenia społecznego i codziennego funkcjonowania niepełnosprawnych konieczne jest także rozbudowa różnych form świadczeń, usług i opieki w środowisku zamieszkania, jak również

zinstytucjonalizowanych systemów pomocy umożliwiających rodzinom kontynuowanie opieki nad zależnymi od niej osobami niepełnosprawnymi.

Konieczne jest także zmiana postaw pracodawców wobec zatrudniania ludzi z ograniczoną sprawnością (pracodawcy i potencjalni pracodawcy zbyt często koncentrują swoją uwagę na deficytach, nie zaś na posiadanych przez niepełnosprawnych zdolnościach i umiejętnościach).

W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

Analizując niepełnosprawność w referacie świadczeń rodzinnych w perspektywie 3 lat zarówno dotyczącą osób do 18r.ż. jak i dorosłych że w roku 2007 było to 156 osób -1,57% ogółu mieszkańców, w 2008 było 166 osób – 1,99%, w 2009 były 164 osoby – 1,68% ogółu mieszkańców.

W gminie Orzysz w latach 2007 - 2009 z powodu niepełnosprawności oraz długotrwałej choroby z pomocy społecznej skorzystało ogółem **646 rodzin (w tym 274 rodziny zamieszkujące obszary wiejskie), łącznie 1873 osoby.**

- **2007 – 257 rodzin – 736 osób**
- **2008 – 202 rodziny – 613 osób**
- **2009 – 187 rodzin – 524 osoby**

Poza Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Niepublicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej gmina Orzysz nie posiada instytucji świadczących opiekę i pomoc osobom niepełnosprawnym. Osoby niepełnosprawne korzystają z pomocy na szczeblu powiatu w niżej wymienionych instytucjach:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pieszku,
  - Warsztaty Terapii Zajęciowej w Pieszku,
- Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Cel strategiczny:

Wyrównanie szans życiowych osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

- I. Rozwój i wspieranie programów asekuracyjno – kompensacyjnych na rzecz gospodarstwa domowego, minimalizujących groźbę utraty samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych.
- II. Inicjowanie/ promocja / wspieranie programów służących redukcji czynników ryzyka dla stabilności i funkcjonalności gospodarstwa domowego rodzin i osób niepełnosprawnych.
- III. Współpraca/ stworzenie dla dzieci niepełnosprawnych warunków do integracji w środowisku lokalnym poprzez korzystanie z rekreacji, sportu, umożliwienie rozwijania ich zainteresowań i zdolności.
- IV. Zwiększenie możliwości dostępu do korzystania ze świadczeń zdrowotnych, rehabilitacji i zaopatrzenia w niezbędny sprzęt ortopedyczny.

Kolejną kategorią mieszkańców wymagającą szczególnego podejścia są osoby starsze. **Starość**- jest stanem faktycznym dla części naszego społeczeństwa. Jest też wspólną przyszłością dla pozostałych osób, bo cyt. „ w życiu każdego człowieka przychodzi taki dzień, gdy ręce się zaczynają trząść, pamięć zawodzi, intelekt słabnie”

W Gminie Orzysz duży procent stanowi społeczeństwo w tzw. podeszłym wieku tj. powyżej 60 roku życia, (**wg stanu na dzień 31.12.2009r. – 1387 mieszkańców, co stanowi powyżej 14% ogółu mieszkańców gminy**) schorowane i wymagające znaczących nakładów na świadczenia zdrowotne

Zjawiska starzenia się i niepełnosprawności są ze sobą ściśle powiązane. Wzrost liczby osób niepełnosprawnych wynika w dużej mierze z procesu starzenia się społeczeństwa. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności. Warto ponadto zwrócić uwagę, że ze zjawiskiem niepełnosprawności silnie skorelowany jest również inny powód udzielanej przez MOPS pomocy, mianowicie ciężka lub długotrwała choroba. Z danych statystycznych MOPS wynika, że maleje odsetek klientów korzystających ze świadczeń z powodu niepełnosprawności, długotrwałej i ciężkiej choroby i tak: **w roku 2007 było to 736 osób - 7,43%, w 2008 było 613 osób – 6,25%, w 2009 było 524 osoby – 5,37% (źródło własne), jednak spadek ten raczej jest podyktowany malejącą liczbą mieszkańców w gminie Orzysz a nie rzeczywistą poprawą**

sytuacji osób niepełnosprawnych, ciężko i długotrwale bezrobotnych oraz osób starszych. Starość jest nie uniknionym etapem życia człowieka, do którego trzeba się przygotować. Będzie miało to wpływ w przyszłości na akceptację starości, jako normalnego stanu życia człowieka. Przy zwiększonym tempie życia, ludzie mają coraz mniej czasu dla osób starszych. Nie mają czasu zajmować się ludźmi uznanymi powszechnie za „bezużytecznych”. Niechętnie przypominają sobie o ich istnieniu a kontakt z nimi traktują często jak obowiązek, a nie przyjemność.

Dlatego tak często ludzi starszych oddaje się do domów starców, umieszcza w szpitalach, hospicjach „jak w przechowalni” – wtedy, gdy oni najbardziej potrzebują pomocy i opieki. Jest to okrutne i z pewnością zależy od poziomu kultury społeczeństwa, które nie potrafi zapewnić spokojnej i godnej starości osobom w starszym wieku. Duże znaczenie w działalności na rzecz tych właśnie ludzi mają pracownicy pomocy społecznej. To oni docierają do osób samotnych, schorowanych, opuszczonych, zamkniętych w swoich domach, często nadaremnie oczekujących na pomoc rodziny, czy osób bliskich.

Pracownicy socjalni niekiedy są jedynymi osobami, które przekraczają próg właśnie tej grupy ludzi. Przynoszą oni tym osobom odrobinę radości i chęci do dalszego życia. To na nich czekają podopieczni, wyglądają ich, żyją ich problemami, a przede wszystkim bardzo ich potrzebują. Niekiedy tylko pracownicy są łącznikami pomiędzy osobami starszymi a ich życiem.

Dlatego też opracowując gminną strategię rozwiązywania problemów społecznych nie można zapomnieć o tej kategorii osób, które z pewnością zamieszkują na terenie naszego miasta i gminy.

Polityka społeczna wobec ludzi starszych to zespół celowych działań władz publicznych i innych podmiotów społecznych, służących tworzeniu, poprawie i/lub utrzymaniu statusu społecznego, bezpieczeństwa i jakości życia osób starszych oraz możliwości ich udziału w kulturze i życiu społecznym, zwiększających szansę prowadzenia przez najstarsze pokolenie aktywnego i niezależnego życia.

Dlatego tak często ludzi starszych oddaje się do domów starców, umieszcza w szpitalach, hospicjach „jak w przechowalni” – wtedy, gdy oni najbardziej potrzebują pomocy i opieki. Jest to okrutne i z pewnością zależy od poziomu kultury społeczeństwa, które nie potrafi zapewnić spokojnej i godnej starości osobom w starszym wieku.

Duże znaczenie w działalności na rzecz tych właśnie ludzi mają pracownicy pomocy społecznej.

To oni docierają do osób samotnych, schorowanych, opuszczonych, zamkniętych w swoich domach, często nadaremnie oczekujących na pomoc rodziny, czy osób bliskich.

Pracownicy socjalni niekiedy są jedynymi osobami, które przekraczają próg właśnie tej grupy ludzi. Przynoszą oni tym osobom odrobinę radości i chęci do dalszego życia.

To na nich czekają podopieczni, wyglądają ich, żyją ich problemami, a przede wszystkim bardzo ich potrzebują. Niekiedy tylko pracownicy są łącznikami pomiędzy osobami starszymi a ich życiem.

Dlatego też opracowując strategię polityki społecznej nie można zapomnieć o tej kategorii osób, które z pewnością zamieszkują na terenie naszego miasta i gminy.

Polityka społeczna wobec ludzi starszych to zespół celowych działań władz publicznych i innych podmiotów społecznych, służących tworzeniu, poprawie i/lub utrzymaniu statusu społecznego, bezpieczeństwa i jakości życia osób starszych oraz możliwości ich udziału w kulturze i życiu społecznym, zwiększających szansę prowadzenia przez najstarsze pokolenie aktywnego i niezależnego życia.

To oparta na wartościach legislacyjno – instytucjonalna odpowiedź na przemiany w strukturze społeczno – demograficznej społeczeństwa i będące ich pochodną zmiany w systemach społecznych, przejawiająca się w działaniach służących:

- kształtowaniu ogólnych warunków rozwoju i życia najstarszego pokolenia,
- zaspokajaniu potrzeb ludzi starszych,
- zapewnieniu starości pozycji równoprawnej z innymi fazami życia,
- kształtowaniu stosunków między pokoleniami
- kształtowaniu pozytywnego obrazu starości w świadomości społecznej
- stwarzaniu możliwości sprostania aktualnym i przyszłym sytuacjom oraz problemom związanym ze starzeniem się zbiorowości.

Cel strategiczny:

**Rozwijanie sprawnego systemu wsparcia na rzecz
osób starszych, niepełnosprawnych**

Cele szczegółowe:

- I. Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych osobom starszym i niepełnosprawnym.
- II. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
- III. Aktywizacja rodzin na rzecz zapewnienia opieki osobom najbliższym.
- IV. Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie

Kierunki działań do celów szczegółowych I-IV:

1. Diagnoza potrzeb ludzi starszych i niepełnosprawnych oraz dążenie do ich zaspokajania.
2. Utrzymanie osób niepełnosprawnych i starszych w miejscu ich zamieszkania, w szczególności poprzez:
  - a. propagowanie aktywnego i zdrowego stylu życia,
  - b. ułatwienie kontaktu z placówkami rehabilitacyjnymi,
  - c. uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
  - d. stworzenie bazy danych o osobach i placówkach świadczących usługi opiekuńcze i pielęgniarstwo oraz zwiększenie dostępu do informacji o uprawnieniach i ulgach,
  - e. rozwijanie usług opiekuńczych w szczególności poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry,
  - f. rozwój oferty kulturalnej adresowanej do osób w podeszłym wieku w celu ich aktywizacji.
  - g. tworzenie grup wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin.
3. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji społecznej i partycypacji osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym:
  - a. budowa projektów socjalnych promujących integrację społeczną,
  - b. organizowanie czasu wolnego w formie zajęć kulturalnych, rekreacyjnych,

4. Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych..
5. Podjęcie działań w kierunku utworzenia bazy danych dotyczących osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
6. Podejmowanie działań zmierzających do systematycznego łamania barier dla osób niepełnosprawnych ruchowo.
7. Współdziałanie z PFRON i organizacjami pozarządowymi dla skutecznego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych oraz z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
8. Inicjowanie / wspieranie działań służących propagowaniu idei integracji i solidarności międzypokoleniowej poprzez dialog prowadzony w szkołach, na forum społeczności na temat zasad i walorów wymiany międzypokoleniowej, pomocy w rodzinie, zwłaszcza nad potrzebującymi wsparcia.
9. Zwiększenie możliwości dostępu do korzystania ze świadczeń zdrowotnych, rehabilitacji i zaopatrzenia w niezbędny sprzęt ortopedyczny.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego

2.9. BEZRDNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Do negatywnych zjawisk mających wpływ na funkcjonowanie rodzin w naszej gminie należy zaliczyć bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.

Współczesne rodziny są bardzo zróżnicowane, obok tych, które zapewniają potomstwu komfort bytowy i psychiczny, istnieją także rodziny niezdolne do samodzielnego stworzenia dzieciom podstawowych warunków bytowych i opiekuńczo-wychowawczych. Najpoważniejsze problemy wiążą się z sytuacją dzieci w rodzinach, które nie zaspokajają w niezbędnym zakresie materialnych, psychicznych i społecznych potrzeb swoich członków. W rodzinach tych występują poważne zaburzenia kontaktów emocjonalnych. Więzy jej członków najczęściej są osłabione a dzieci boleśnie odczuwają wyobcowanie i odrzucenie uczuciowe. Problem ten dotyczy rodzin o niskim statusie materialnym (w tym wielodzietnych i niepełnych), o zaburzonych relacjach małżeńskich, niskiej świadomości wychowawczej, osób młodych zakładających rodziny, rodziców uzależnionych.

Společnym skutkiem występowania tego zjawiska są:

- konflikty rodzinne,
- przemoc i agresja,
- problemy dzieci w nauce,
- słaby start edukacyjny,
- wzrost przestępczości wśród dzieci i młodzieży,
- przenoszenie złych wzorców na bieżące i przyszłe zachowania ludzi młodych,
- destrukcja podstawowych funkcji rodziny,
- rozwody,
- upadek dobrych obyczajów w rodzinach dotkniętych ubóstwem.

Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego kształtowała się następująco: w 2007 r. udzielono pomocy 160 rodzinom (806 osobom), w tym 74 rodzinom na wsi; w 2008r. 135 rodzinom (665 osobom), w tym 60 rodzinom na wsi; w 2009 r. 91 rodzinom (524 osobom), w tym 38 rodzinom na wsi.

Podstawą wyodrębnienia tego obszaru są problemy dotyczące szeroko pojętego kryzysu rodziny, w szczególności słabego wsparcia oferowanego rodzinie w kryzysie, poszerzającego się uzależnienia wśród dzieci i młodzieży, niewystarczającej pomocy dla dzieci, pogłębiających się patologii społecznych.

Nieprawidłowo funkcjonująca rodzina, często spotykana wśród świadczeniobiorców ośrodka, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka, na jego więź z rodziną. Rodziny te często odznaczają się zaburzoną strukturą w postaci nieustabilizowanych formalnie i społecznie związków, rozkładem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów, występuje w nich przemoc skierowana na partnera lub dzieci. Rodzicom często brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin zostawione są same sobie, większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku, częściej mają problemy z nauką w szkole. Mniej czasu poświęcają przygotowywaniu się do lekcji, przeżywają więcej porażek szkolnych, w efekcie czego rezygnują z podejmowania wysiłku w zdobywaniu wiedzy. W takiej sytuacji rodzice nie pomagają lecz podwyższają wymagania w stosunku do ocen i zachowania dziecka lub też w ogóle przestają się nim interesować. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem.

Cel główny:

Prawidłowo funkcjonująca rodzina.

Do realizacji celu głównego niezbędne jest określenie szczegółowych celów realizacyjnych, skupiających się, przede wszystkim, na prawidłowym funkcjonowaniu rodziny, a więc na przywróceniu naturalnych funkcji rodziny i odpowiedzialności naturalnej rodziny za los dziecka.

Cele szczegółowe:

- I. zapobieganie kryzysom rodziny i wspieranie rodzin w kryzysie,
- II. odpowiedzialność naturalna rodziny za los dziecka,
- III. sprawny system przeciwdziałania patologiom społecznym,
- IV. dobre warunki materialno - bytowe rodzin.

V. wsparcie rodzin poprzez realizację programu dożywiania

Działania służące realizacji celu I.

W celu skutecznego przeciwdziałania pojawiającym się i pogłębiającym kryzysom rodziny niezbędne jest umożliwienie rodzinie uzyskania specjalistycznego wsparcia i niezbędnej pomocy socjalnej odpowiadającej zmieniającym się potrzebom.

Działania służące realizacji celu II.

Rodzina jest podstawowym środowiskiem, gwarantującym prawidłowy rozwój dziecka i zaspokajanie jego potrzeb. Dlatego też, środowisko to należy maksymalnie wspierać oraz wzmacniać poczucie odpowiedzialności rodziców za wychowanie dzieci i przygotowanie ich do samodzielnego życia. Dla osiągnięcia tak zdefiniowanego celu niezbędne będzie podjęcie określonych działań, takich jak:

- inicjowanie działań na rzecz pomocy rodzinom, znajdującym się w kryzysie;
- prowadzenie pracy socjalnej mającej na celu m. in. propagowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny.

Działania służące realizacji celu III.

Poszerzający się zakres patologii społecznych, dotyczący coraz młodsze grupy mieszkańców gminy, wymaga podejmowania zdecydowanych działań środowiskowych, poprzez:

- stworzenie sprawnego systemu pomocy dla osób uzależnionych,
- monitorowanie zjawisk patologicznych,
- współpracę ze szkołami w zakresie kreowania i upowszechniania pozytywnych wzorców osobowych,
- współpraca z Kościołem katolickim oraz innymi kościołami i związkami wyznaniowymi;
- praca socjalna z osobami i rodzinami dotkniętymi problemami przemocy w rodzinie polegająca na wczesnym diagnozowaniu symptomów występowania problemu przemocy w rodzinie oraz udzielanie środowiskowej pomocy interwencyjnej nakierowanej na zapewnienie bezpieczeństwa, powstrzymywanie kryzysu i zjawiska przemocy;
- tworzenie grupy wsparcia dla dzieci i młodzieży dotkniętych przemocą i będących świadkami przemocy, której celem będzie udzielanie informacji

na temat zjawiska przemocy w rodzinie, uczenie wyrażania emocji, rozładowywania agresji, napięć, uczenie konstruktywnego rozwiązywania konfliktów, kształtowanie pozytywnego obrazu samego siebie.

Działania służące realizacji celu IV.

Podstawowym warunkiem zapewniającym zaspokojenie potrzeb członków rodziny jest odpowiednia sytuacja materialna rodziny. Głównym źródłem dochodów rodziny powinna być praca, natomiast tylko w uzasadnionych sytuacjach należy wspierać rodziny środkami publicznymi. Realizacja tak określonego celu operacyjnego w dużym stopniu zależeć będzie od podjęcia określonych działań, z których najważniejsze to:

- pomoc materialna dla uczących się dzieci i studiującej młodzieży z rodzin najuboższych,
- zapewnienie niezbędnych środków finansowych na wsparcie rodzin najuboższych
- organizacja zatrudnienia socjalnego

Finansowanie

Środki własne gminy, środki na zadania zlecone gminie.

Termin realizacji

2011 r. – 2013 r.

Odbiorca końcowy

Mieszkańcy gminy Orzysz.

Jednostka koordynująca

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

2.10. PROBLEM NIEDOŻYWIENIA DZIECI

W kwestii niedożywienia dzieci powiedziano już wiele. Nie ulega wątpliwości, że **niedożywienie pociąga za sobą daleko idące konsekwencje, tak w sferze medycznej, jak psychologicznej i społecznej.** Niedożywienie obniża odporność organizmu, zmniejsza jego wydolność (również umysłową), podnosi ryzyko pojawienia się przewlekłych chorób i dysfunkcji. W sferze społecznej, szczególnie jeżeli jest powiązane z ubóstwem, niesie ze sobą niebezpieczeństwo wykluczenia z grupy rówieśniczej, a także gorsze wyniki w szkole, co z kolei przekłada się na szanse na rynku pracy, a w dalszej perspektywie – także na pozycję społeczną. W

sferze psychologicznej powiązane z ubóstwem niedożywienie prowadzi może do obniżonego poczucia własnej wartości i wycofania się z życia społecznego. Ekspertów od żywienia – przynajmniej pozornie – nie brakuje. Przecież każdy z nas je i każdy ma jakieś zdanie o tym, co się jeść powinno, i często to zdanie formułuje w bardzo kategoriyczny sposób. Kłopot w tym, że trudno jest nam ustalić wspólne stanowisko: inaczej o tym, co jest zdrowe, pożywne i potrzebne mówią producenci artykułów spożywczych, inaczej rodzice, a inaczej dzieci. Tymczasem, jakby na marginesie tej dyskusji, prawdziwym problemem jest to, że dziecko często wychodzi z domu bez śniadania, w szkole kupuje chipsy (jeśli ma pieniądze!), a po powrocie do domu zamiast obiadu „zapycha się” tym, co znajdzie. Dzieci bywają niedożywione, bo jedzą za mało lub w nieodpowiednich porach, ale także dlatego, że w ich diecie brakuje odpowiednich składników.

Najczęstszymi oznakami niedożywienia są:

- dopytywanie się o jedzenie,
- bóle brzucha,
- obniżenie dyspozycji do nauki,
- apatia lub niemożność skupienia się na jednej czynności
- ubogi, zaniedbany wygląd,
- brak podstawowych przyrządów szkolnych
- wychudzenie

Społeczne i ekonomiczne konsekwencje niedożywienia:

- Niedożywienie dzieci negatywnie wpływa na ich rozwój psychofizyczny i prowadzi do obniżenia odporności, zwiększając ryzyko zachorowań oraz czas i koszty leczenia
- Niedożywienie dzieci negatywnie wpływa na zdolności do uczenia się, ograniczając przez to szanse dzieci na przyszłość
- Dzieci niedojadające i zaniedbane są odrzucane przez rówieśników, co powoduje znerwicowanie dzieci dyskryminowanych i trudności wychowawcze.

Ciepły posiłek jest niezbędnym elementem żywienia uczniów. Dzieci i młodzież powinny spożywać cztery do pięciu posiłków dziennie, mniej więcej co 4 godziny. Większość uczniów przebywa poza domem od sześciu do dziesięciu godzin, stąd powinni oni na terenie szkoły spożywać jeden lub dwa posiłki, przygotowywane zgodnie z zasadami racjonalnego żywienia, a nie będące ofertą

szkolnych sklepików. W związku z tym nasza gmina realizuje wieloletni Program Rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zgodnie z opracowanym przez MOPS w Orzyszu regulaminem udzielania pomocy w zakresie dożywiania.

Cele do osiągnięcia

- I. Zapewnienie wszystkim dzieciom głodnym i niedożywionym zdrowych i zróżnicowanych posiłków
- II. Rozszerzenie dożywiania na cały rok kalendarzowy
- III. Promowanie wśród dzieci i młodzieży prawidłowych nawyków żywieniowych
- IV. **Modernizacja kuchni i stołówek, w których są przygotowywane i wydawane posiłki**

Działania służące realizacji powyższych celów:

1. Prowadzenie dożywiania w formie gorących posiłków w trakcie trwania nauki szkolnej w:
  - - trzech szkołach podstawowych
  - - dwóch gimnazjach
  - - w przedszkolu miejskim
2. b) Wykup posiłków dla dzieci uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych
3. c) Zapewnienie posiłków dzieciom w trakcie ferii zimowych i wakacji w szkołach oraz w świetlicy opiekuńczo-wychowawczej
4. d) Prowadzenie dodatkowego dożywiania przez cały rok kalendarzowy dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych uczęszczających na Świetlicę Opiekuńczo-Wychowawczą w Orzyszu
5. e) Realizowanie w szkołach programów mających na celu popularyzację zdrowego stylu życia, w tym zasad prawidłowego żywienia
6. f) Pozyskiwanie środków na modernizację i wyposażenie kuchni i stołówek

2.11. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza

SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **Mocne strony** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **Słabe strony** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **Szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **Zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości. 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoka skala bezrobocia, • wysokie bezrobocie długotrwałe wśród kobiet i mężczyzn, • występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezrobotnych, • niewystarczające przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi, • słaba współpraca władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi, • osoby bezrobotne długotrwałe charakteryzują się niskim poziomem wykształcenia i nie podnoszą swoich kwalifikacji.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> wzrost mobilności zawodowej. dostępność środków pozabudżetowych, w tym dotacji unijnych 	<ul style="list-style-type: none"> rozwijanie się zjawiska wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych, brak powiązania ze sobą programów przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu i skierowanych na rozwój zasobów ludzkich, rozwój przekwalifikowań i reorientacji, słaba współpraca władz lokalnych i regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych, brak wzrostu mobilności geograficznej, zjawisko nielegalnego zatrudnienia, mała dostępność do kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich, zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem.

Kwestia osób dotkniętych przemocą

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> obniżanie się liczby rodzin korzystających z pomocy MOPS. pozyskiwanie źródeł finansowania ze środków zewnętrznych Współpraca ponadsektorowa na rzecz pomocy rodzinie i dziecku w postaci Zespołu Interdyscyplinarnego. działalność Klubu Integracji Społecznej. systematyczne i kompleksowe realizowanie zadania dożywiania najbiedniejszych rodzin i dzieci. istnienie Punktu Konsultacyjnego pracownicy ośrodka pomocy społecznej dobrze merytorycznie i praktycznie przygotowani do pracy na rzecz minimalizowania problemów społecznych (pracownicy socjalni posiadają wykształcenie wyższe – kierunkowe, biorą regularny udział w różnych szkoleniach). MOPS wyposażony jest w nowoczesną infrastrukturę techniczną. 	<ul style="list-style-type: none"> słaby przepływ informacji między instytucjami brak Ośrodka Interwencji Kryzysowej na terenie gminy nie funkcjonuje żadna rodzina o charakterze pogotowia rodzinnego. wzrastający wskaźnik wykrytych przypadków przemocy domowej mała liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania powierzone przez MOPS w zakresie dotyczącym pomocy dziecku i rodzinie. niewystarczające zabezpieczenie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego.

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • budowanie partnerstwa wszystkich sektorów w rozwiązywaniu problemów społecznych. • rozwój aktywności obywatelskiej. • dostęp finansowania inicjatyw na rzecz rodzin i dzieci ze środków funduszy zewnętrznych.. • polityka państwa wzmacniająca rolę władz lokalnych w działaniach na rzecz dziecka i rodziny. • propagowanie idei wolontariatu. 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa. • słaby rozwój gospodarczy, wysoka stopa bezrobocia. • zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej i dziedziczenia ww. uzależnienia. • zmiany jakościowe dokonujące się w sposobie funkcjonowania rodzin - osłabianie i zanik więzi rodzinnych wynikające z: wyjazdów zarobkowych za granicę, konieczności angażowania w aktywność zawodową obojga rodziców, robienie kariery kosztem życia rodzinnego.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • organizacje pozarządowe zajmujące się problemem osób niepełnosprawnych • zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy. • wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • słaby przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi, • nierozpowszechnianie pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych w środowisku, • istnienie barier architektonicznych, • niedostateczna baza rehabilitacyjna oraz oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi, • niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych, • upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw, • likwidowanie barier architektonicznych • realizacja programów na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych, • niesprzyjający wpływ sytuacji ekonomiczno-gospodarczej kraju na pomoc niepełnosprawnym, • zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej, • korzystanie z pomocy wolontariuszy 	<ul style="list-style-type: none"> • brak określonego standardu usług dla osób starszych, • niewystarczająca ilość kadry

<p>w dziedzinie pomocy osobom starszym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie świadomości lokalnych władz w zakresie konieczności budowy systemu wsparcia starzejącego się społeczeństwa 	<p>zajmującej się problemami osób starszych,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, niski poziom życia ww. osób, wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej, • marginalizowanie problemów osób starszych oraz placówek pomocy społecznej, • niedysponowanie małymi formami pomocy społecznej, • utrudniony dostęp do domów pomocy społecznej – wysoki koszt utrzymania w dps, • zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej na jedno- i dwupokoleniowe, • brak działań w celu poprawy sfery technicznej, ułatwiającej starszym codzienne życie, • brak ofert pracy dla osób starszych, • niemożność kontynuacji aktywności zawodowej przez osoby starsze.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • podmiotowe traktowanie osób starszych. • Nacisk na integrację międzypokoleniową 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby osób samotnych, • nieskoordynowanie działań podmiotów na rzecz osób starszych, • brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym, • nieuwrażliwianie systemu oświaty na problemy osób starszych, • niedostosowanie infrastruktury, • występowanie problemu ujawniających się enklaw starości, • migracja ludzi młodych na inne tereny, • system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej oraz nowy system emerytalno-rentowy nie są szansą na poprawę warunków osób starszych, • postęp medycyny nie wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej, • ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju nie sprzyja pomocy osobom w III wieku.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze przygotowana baza lokalowa, baza leczenia odwykowego i miejsca pobytu dla ofiar przemocy, • prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na handel napojami alkoholowymi, • stałe środki finansowe na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, • dobry przepływ informacji między organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, • zaangażowanie społeczności lokalnej w działania pomocowe, • dobra współpraca z kościołem, • profesjonalna kadra ze specjalnością terapii uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> • mała aktywność organizacji pozarządowych pomagających osobom uzależnionym, • zbyt mała ilość osób profesjonalnie przygotowanych do pracy z osobami uzależnionymi, • słaba dostępność do leczenia odwykowego stacjonarnego na terenie gminy.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • uzależnienie traktowane jako problem społeczny, • zainteresowanie fachowców różnych dziedzin wspólną pracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, • dostateczne wykorzystywanie systemu informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności społecznej, • niewystarczające możliwości sprostania potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień, • brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy, • mała efektywność i skuteczność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych.

Kwestia bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzajemne wsparcie i pomoc członków rodziny. • tradycje związane z wyznaniem i rodziną. • rola rodziny i jej znaczące miejsce w społeczeństwie. • instytucja małżeństwa. • istniejący system norm moralnych i prawnych. • istniejący system wsparcia społecznego, w tym instytucje pomocy społecznej i organizacje 	<ul style="list-style-type: none"> • wysokie bezrobocie i zła sytuacja ekonomiczna rodzin. • niedostateczne dofinansowanie realizowanych zadań. • wzrost patologii społecznych. • brak systemowych, długotrwałych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny. • bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów. • dezintegracja rodziny. • dziedziczenie niskiego statusu

pozarządowe, działające w obszarze pomocy społecznej.	<ul style="list-style-type: none"> • społecznego długotrwałe uzależnienie rodzin od pomocy społecznej. • niewydolność wychowawcza rodziny. • niska odpowiedzialność za rodzinę. • niski poziom wykształcenia społeczeństwa. • zbyt wolno powstające organizacje grup wsparcia dla rodzin i rodzinnych form opieki.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost środków finansowych na pomoc społeczną? • wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa. • lepszy dostęp do wiedzy i inwestycje w zasoby ludzkie. • kampanie społeczne na rzecz zastępczego rodzicielstwa, adopcji i rodzinnych form opieki • rozwinięta sieć poradnictwa rodzinnego. • polityka prorodzinna. • rozwój infrastruktury środowiskowej odpowiadającej zmieniającym się potrzebom rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak rozwiązań systemowych w zakresie zwalczania bezrobocia. • rosnące bezrobocie w kraju, w tym długotrwałe powodujące wzrost dysfunkcji w rodzinach. • upadek autorytetów i wartości moralnych. • deficyt mieszkań. • brak dostatecznych środków finansowych na realizację programów pomocowych. • załamanie systemu finansowania zadań pomocy społecznej. • brak systemowych rozwiązań w zakresie zapobiegania kryzysom w rodzinie. • upadek wartości moralnych i autorytetów.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych, • prowadzenie działań socjalnych z rodziną. • PKPS, • Orzyskie Stowarzyszenie Pracowników i Przyjaciół Pomocy Społecznej „Szansa na...”. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak wyspecjalizowanych pracowników, kompleksowo zajmujących się rodzinami dysfunkcyjnymi, • przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań, • brak placówek opiekuńczo-wychowawczych.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej, • współpraca z jednostkami pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające przygotowanie zawodowe absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy

społecznej, prowadzonymi przez inne podmioty.	społecznej, • niewystarczająca ilość kadry w stosunku do potrzeb.
---	--

Inne słabe i mocne strony systemu polityki społecznej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • otwartość pracowników na nowe wyzwania, podnoszenie kwalifikacji, dyspozycyjność, motywacja, • możliwości finansowe indywidualnego wspierania rodzin, dobre rozpoznanie środowiska, dobry kontakt i zaufanie, • dobrze zdiagnozowane obszary problemów społecznych, 	<ul style="list-style-type: none"> • brak środków transportu – możliwości dojazdu do podopiecznych (zbyt duże rejony), • zbyt długie oczekiwanie na miejsce w zakładach leczenia odwykowego, • przeciążenie biurokracją, brak czasu na pracę socjalną, • niedostateczna motywacja finansowa, niedowartościowanie pracowników socjalnych, • negatywne nastawienie klientów do instytucji, • brak wspólnej bazy danych osób potrzebujących, • brak świetlic środowiskowych dla dzieci i młodzieży, • brak alternatywnych propozycji spędzania czasu wolnego przez dzieci, • brak stołówek szkolnych dla dzieci wiejskich, • niedostateczna świadomość potrzeb i zagrożeń związanych z wychowaniem dzieci, • ograniczony dostęp do specjalistycznego poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, • brak dostępu do rehabilitacji, odpowiedniej opieki medycznej w szkołach, • rozpad więzi małżeńskich i rodzinnych z powodu wyjazdów za granicę w celu poszukiwania pracy, • słaba współpraca z PUP, brak miejsc pracy, szkoleń, • dziedziczenie postaw wyuczonej bezradności, • niska edukacja rodziców pod kątem prawidłowego żywienia, higieny, spraw wychowawczych, • brak współpracy i informowania o zadaniach prowadzonych przez

	<p>instytucje pomocowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> • sytuacja prawna sprzyjająca rozpadowi rodzin – wzrost liczby osób samotnie wychowujących dzieci przy ustalaniu prawa do zaliczki alimentacyjnej, nieustalenie ojcostwa, • brak rodzinnego domu pomocy społecznej, • trudne warunki lokalowe dla wszystkich instytucji pomocowych, • brak centralnego punktu informacyjnego, telefonu zaufania dla młodzieży, • małe umiejętności pozyskiwania funduszy unijnych, • zbyt małe środki finansowe na działalność organizacji pozarządowych, niskie kwalifikacje osób w nich działających, • wysokie koszty utrzymania w domu pomocy społecznej, • brak bazy lokalowej do spędzania czasu wolnego – Domu Dziennego Pobytu, • bariery komunikacyjne osób starszych z terenów wiejskich, • świadczenie usług opiekuńczych jedynie w godzinach pracy ośrodka pomocy, • trudny dostęp do poradni specjalistycznych, wykwalifikowanej kadry medycznej, wysokie koszty leczenia, • narastający brak zainteresowania rodzin sytuacją osób starszych, ignorowanie ich problemów, • bariera psychologiczna przed korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej w trudnych sytuacjach, • niewystarczająca integracja osób niepełnosprawnych i zdrowych.
--	---

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Miejski Ośrodek Pomocy społecznej w Orzyszu korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego,

jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Diagnozując potrzeby gminy i jej społeczeństwa MOPS opierał się na statystyce własnej a także innych współpracujących instytucji z terenu gminy i powiatu.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu. Przygotowując strategię zaprogramowaliśmy działania, zmierzające do rozwiązania następujących problemów:

- Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców gminy, pogłębiając obszary ubóstwa oraz zwiększając zagrożenia bezdomnością.
- Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające jej funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, a szczególnie palącym problemem jest kwestia dożywiania dzieci.
- Z uwagi na stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym istnieje konieczność zapewnienia tej grupie społecznej odpowiednich usług wzmacniających i wspierających. Wraz ze starzeniem się lokalnej społeczności zwiększa się również liczba osób samotnych oraz niepełnosprawnych.
- Uzależnienie i przemoc jest problemem społecznym, który przyczynia się do powstawania szeregu negatywnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.
- Właściwa ocena możliwości lokalnego systemu pomocy społecznej i jego rozwój zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami społecznymi oraz szerszym udziałem skoordynowanego i aktywnego działania organizacji pozarządowych, może przyczynić się do skuteczniejszego wspierania mieszkańców.

3 WDRAŻANIE STRATEGII I MONITORING

Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych danych dotyczących wdrażanego programu, zarówno w aspekcie finansowym, jak rzeczowym. Jego głównym celem jest zapewnienie zgodności realizacji założonych celów. Dzięki wynikom osiągniętym w ramach prowadzonego monitoringu możliwe będzie wprowadzenie korekt, które będą uwzględniały ewentualne dokonywanie zmian wpływających na jakość założonych działań i pozwalają ocenić, czy dobrze zaplanowano i realizowano Strategię.

Elementami skutecznego monitoringu będzie:

1. **Zespół Wdrażający Strategię**, który zostanie powołany przez Burmistrza zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: przedstawiciel Urzędu Miasta Orzysz, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Orzyszu, przedstawiciele jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych oraz inne osoby wskazane przez Burmistrza, które zajmują się problematyką społeczną. Liderem Strategii i jednostką koordynującą będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Orzyszu, ponieważ jest to instytucja posiadająca największą wiedzę oraz doświadczenie w zakresie realizacji działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Ewaluację definiuje się jako systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych, w celu oceny wartości strategii, jego celów, zadań, sposobów i form realizacji, zasobów. Ocena powinna się, zatem odnosić do wszystkich tych składników, winna „towarzyszyć” każdemu etapowi problemu i uwzględnić:

- zbieżność celów strategii z celami pomocy społecznej,
- spójność realizowanych działań,
- korzyści wynikające z realizacji strategii.

Sposoby przeprowadzenia ewaluacji, techniki i narzędzia:

- analiza zmiany postaw podopiecznych (obserwacja),
- ocena spójności realizowanych zadań z zadaniami określonymi w ustawie o pomocy społecznej (analiza dokumentów),

- ocena efektów realizacji strategii i kompatybilnych z nią programów (ankietowanie).

Wszelkie podmioty, do których odnoszą się zapisy Strategii będą zobowiązane są do przedkładania niezbędnych informacji jednostce koordynującej.

Wdrażanie Strategii będzie odbywać się przy partnerskiej współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych w problematykę społeczną. Inne dokumenty programowe Miasta i Gminy w zakresie lokalnej polityki społecznej będą zgodne z celami Strategii.

Zadania związane z ewaluacją Strategii mogą zostać również zlecone niezależnemu podmiotowi zapewniającemu odpowiedni poziom profesjonalizmu przeprowadzenia ewaluacji.

4 PODSUMOWANIE

Strategia w zakresie polityki społecznej określa misję dla instytucji działających w obszarze polityki społecznej, wyznacza cele strategiczne i działania, których realizacja powinna przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych. Strategia ma charakter wieloletni i wyznacza kierunki rozwoju działań pomocowych ze szczególnym uwzględnieniem tych, które mają na celu wyjście osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z kręgu świadczeniobiorców pomocy społecznej. Wskazuje też nowe formy pomocy oraz różnorodne formy aktywności lokalnej konieczne dla budowania spójnego systemu wsparcia społecznego.

Cele integracji powinny być wyrazem dążeń i aspiracji społeczności lokalnej zmierzających do rozwiązania zidentyfikowanych problemów, likwidacji barier i zagrożeń oraz do wykorzystania wszelkich szans tkwiących w potencjale ludzkim i materialnym dla przyszłej integracji.

Strategia jest, więc instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym okresie, jak i w odległej perspektywie. Zasady realizacji polityki długofalowej określają cele strategiczne i zadania związane z ich realizacją, działania i decyzje zarówno w najbliższym okresie, jak i decyzje w dalszym okresie powinny być podejmowane na podstawie niniejszej strategii.

Jako element żywy Strategia będzie podlegać ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe, ważne cele, a część z przedstawionych w dokumencie straci swoją aktualność. Strategia to dokument otwarty i elastyczny, i może podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, rozeznanymi potrzebami gminy oraz z wymogami prawa.